

Kovařík *Ampedus quercicola* (Buysson, 1877) (Coleoptera: Elateridae) v České republice

The click beetle Ampedus quercicola (Buysson, 1877) (Coleoptera: *Elateridae*) in the Czech Republic

●
Ondřej Konvička¹ & Tomáš Sitek²

¹Kúty 1959, CZ-760 01 Zlín, Czech Republic & Institute of Entomology, Biology Centre AS CR, Branišovská 31,
CZ-370 05 České Budějovice, Czech Republic; e-mail: brouk.vsetin@centrum.cz

²Břustkova 14, CZ-704 00, Ostrava-Výškovic, Czech Republic; e-mail: sitektomas@seznam.cz

Keywords: *Ampedus quercicola*, faunistics, Moravia, Silesia, White Carpathians

Abstract: The first faunistic records of *Ampedus quercicola* (Buysson, 1877) from the White Carpathian mountains (eastern Moravia, Czech Republic) and from Silesia (northern Moravia, Czech Republic) are presented. All published particular records of *A. quercicola* in the Czech Republic are summarized.

ÚVOD

Kovařík *Ampedus quercicola* (Buysson, 1877) (Obr. 1) je západopalearktickým diskontinuálně rozšířeným druhem. Známý je z Ázerbajdžánu, Belgie, České republiky, Dánska, Francie, Gruzie, Itálie, Maďarska, Německa, Rakouska, Rumunska, Ruska (jižní a střední evropská část), Slovenska, Španělska, Švýcarska, Ukrajiny, Velké Británie a Tuniska (DOLIN 1988, ZEISING & SIEG 1992, MERKL & MERTLIK 2005, CATE 2007).

V minulosti někteří autoři (např. LESEIGNEUR 1972; GURJEVA 1979) tento druh považovali za aberaci *Ampedus pomonae* (Stephens, 1830). LOHSE (1979) ve svém klíči středoevropských druhů již uvádí *A. quercicola* jako validní druh a v současnosti je jeho status akceptován všemi specialisty (např. MARTIN & MUNCH 1992; LAIBNER 2000; MERKL & MERTLIK 2005; CATE 2007).

V seznamu československých brouků (LAIBNER 1993) je uveden *A. quercicola* pouze ze Slovenska, a to s otazníkem. Nicméně již LAIBNER (1979) k jeho výskytu v Československu psal: „... jeho výskyt možný v zachovalých listnatých porostech, zvláště v dubových, v Čechách“. Později tento druh uvádí LAIBNER (2000) z Čes-

ké republiky z jedné moravské a z jedné české lokality (Pouzdřany, okolí Kladna).

V předkládané práci prezentujeme dva nové, dosud nepublikované nálezy z Moravy z pohorí Bílých Karpat a z moravské strany Slezska a souhrn všech konkrétních literárních údajů z České republiky. Všechny nálezy uvádíme v mapě rozšíření (Obr. 2).

METODIKA

Lokality jsou doplněny čísly polí síťového mapování podle ZELENÝ (1972). V textu jsou použity následující zkratky: AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, bor. – severní, or. – východní, coll. – sbírka, det. – určil, env. – okolí, lgt. – sbíral, Mts. – pohoří.

VÝSLEDKY

Přehled nálezů kovaříka *Ampedus quercicola* (Buysson, 1877) v České republice

Studovaný materiál: Moravia bor.: Opava env., Suché Lazce-Přerovec (6173), 49°53'10"N

Obr. 1: *Ampedus quercicola* nalezený v Bílých Karpatech.

Foto: Petr Boža.

Fig. 1: *Ampedus quercicola* collected in the White Carpathian.

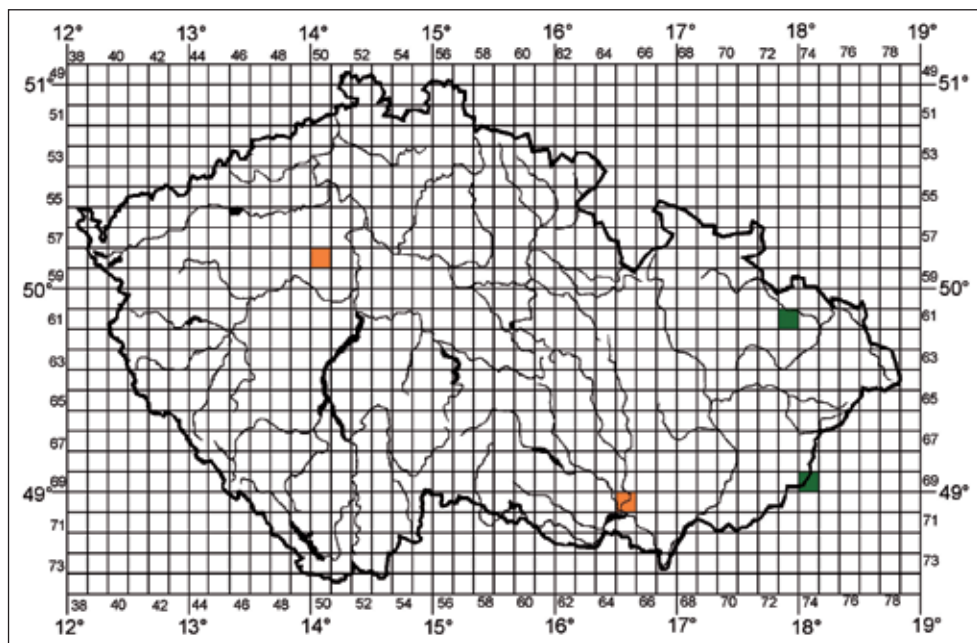
Photo: Petr Boža.

17°59'46"E, 295 m n. m., 12. V. 1998, 1 ♀, ve smíšeném lese se zbytky starých dubů, lgt. P. Kočárek, det. et coll. T. Sitek.

Moravia or.: Bílé Karpaty Mts., Brumov-Bylnice env., Vlárský průsmyk – jižní svah kóty Okrouhlá (6974), 49°2'23"N 18°3'42"E, 525 m n. m., 17.–30. V. 2017, 1 ♀; 30. V. – 14. VI. 2017, 1 ♀, oba exempláře v nárazové pasti ve starém bukodubovém lese, oba lgt. et coll. O. Konvička, det. T. Sitek.

Přehled literárních prací s konkrétními lokalitami

LAIBNER (2000): Pouzdřany, okolí Kladna (oba údaje publikovány bez bližších nálezových informací).

Obr. 2: Mapa rozšíření *Ampedus quercicola* v České republice. Zelená barva: nové nálezy publikované v tomto článku. Okrová barva: nálezy publikované v práci LAIBNER (2000).

Fig. 2: Map showing distribution *Ampedus quercicola* in the Czech Republic. Green: new records. Ocher: records published by LAIBNER (2000).

DISKUZE A ZÁVĚR

Výše prezentované nálezy jsou prvními z pohorí Bílých Karpat a z moravské části Slezska. Potvrzují pravděpodobně velmi lokální a dosud diskutabilní výskyt *Ampedus quercicola* na našem území. Ačkoli je jeho konkrétní výskyt v České republice uváděn z Kladna a Pouzdrán (LAIBNER, 2000), přesto nebyl později zařazen ani do jednoho z červených seznamů bezobratlých (VÁVRA 2005; ZBUZEK 2017), pravděpodobně na základě pochybností o správnosti determinace. Bohužel, u těchto jediných, dosud publikovaných údajů chybí jakékoliv bližší informace a vzhledem k jejich absenci, neakceptování jinými autory (viz VÁVRA 2005; ZBUZEK 2017) a především obtížné determinaci druhu, se spolehlivost těchto údajů může jevit jako diskutabilní. Pokud by byly dříve publikované údaje (LAIBNER 2000) spolehlivé, jednalo by se v tom případě o teprve druhý a třetí nález

z území Moravy, respektive o třetí a čtvrtý nález z území České republiky (Obr. 2).

Lokalita ve Vlárském průsmyku, kde byl tento kovařík nalezen (Obr. 3), je podle našich osobních znalostí nejcenějším dosud nechráněným lesním porostem v Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty. To dokládá také prvním autorem zjištěné velké množství ekologicky významných druhů brouků, např. *Bolitophagus interruptus* Illiger, 1798; *Hylis olexai* (Palm, 1955); *Platydemus dejeani* Laporte de Castelnau & Brullé, 1831; *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787); *Rosalia alpina* (Linnaeus, 1758) (viz databáze AOPK ČR: <http://portal.nature.cz>), které jsou zařazeny do Červeného seznamu ohrožených druhů České republiky (HEJDA et al. 2017). Vzhledem k výskytu mnoha vzácných, ohrožených a chráněných druhů brouků a vzhledem k celkové biologické unikátnosti lokality jsme přesvědčeni, že lokalita zasluhuje ochranu formou vyhlášení maloplošného zvláště chráněného území.

Obr. 3: Lokalita nálezů *Ampedus quercicola* – jižní a jihozápadní svahy kóty Okrouhlá ve Vlárském průsmyku (Bílé Karpaty). Foto: Ondřej Konvička.

Fig. 3: Locality of findings *Ampedus quercicola* – south and southwest slope of Okrouhlá hill in Vlárský pass (White Carpathian Mountains). Photo: Ondřej Konvička.

Na základě známých skutečností o diskontinuálním rozšíření, bionomii druhu a nedostatku vhodných biotopů v České republice, a také vzhledem k minimu známých lokalit v České republice, by měl být *A. quercicola* zařazen v červeném seznamu bezobratlých do kategorie „kriticky ohrožený“.

PODĚKOVÁNÍ

Rádi bychom na tomto místě poděkovali Jiřímu Vávrovi (Ostrava) a Robinovi Kunderatovi (Olomouc) za cenné informace, rady a připomínky k textu. Petru Kočárkovi (Ostrava) patří náš dík za informace a poskytnutí exempláře ke studiu a Petru Božovi (Olomouc) za zhotovení fotografie habitu.

LITERATURA

- CATE P. C. (2007): family Elateridae Leach, 1815, pp. 89–209. In: LÖBL I. & SMETANA A. (eds): *Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Volume 4: Elateroidea – Derodontoidea – Bostrichoidea – Lymexyloidea – Cleroidea – Cucujoidea*. Apollo Books, Stenstrup, 935 pp.
- DOLIN V. G. (1988): *Fauna Ukrainy. Tom 19. Zhuki. Vypusk 4. Zhuki-Shchelkuny. Kardioforiny i Elateriny*. [Fauna of Ukraine. Volume 19. Beetles. Number 4. Click beetles. Cardiophorinae and Elaterinae.]. Naukova Dumka, Kiev, 202 pp.
- GURJEVA E. L. (1979): *Fauna SSSR. Zhestkokrylye. Tom 12. Vypusk 4. Zhuki-schelkuny (Elateridae). Podsemeystvo Elaterinae. Tribes Megapenthini, Physorhinini, Ampedini, Elaterini, Pomachiliini*. [Fauna of the USSR. Beetles. Volume 12. Number 4. Click beetles (Elateridae). Subfamily Elaterinae. Tribes Megapenthini, Physorhinini, Ampedini, Elaterini, Pomachiliini]. Nauka, Leningrad, 452 pp.
- HEJDA R., FARKAČ J. & CHOBOT K. (eds) (2017): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. (Red List of threatened species of the Czech Republic. Invertebrates). *Příroda*, Praha 36: 1–612.
- LAIBNER S. (1979): Systematický přehled evropských druhů rodu *Ampedus* Germar, 1844. Systematische Übersicht der europäischen Arten der Gattung *Ampedus* Germar, 1844. *Práce a Studie – Příroda*, Pardubice 11: 79–117.
- LAIBNER S. (1993): Elateridae, pp. 76–79. In: JELÍNEK J. (ed.): Check-list of Czechoslovak Insects 4 (Coleoptera). Seznam československých brouků. *Folia Heyrovskyana*, Supplementum 1: 3–172.
- LAIBNER S. (2000): *Elateridae České a Slovenské republiky. Elateridae of the Czech and Slovak Republics*. Kabourek, Zlín, 292 pp.
- LESEIGNEUR L. (1972): Coléoptères Elateridae de la faune de France continentale et de Corse. *Bulletin Mensuel de la Société Linnéenne de Lyon*, 41 (Supplement): 1–381.
- LOHSE G. A. (1979): 34. Familie: Elateridae, pp. 103–186. In: FREUDE H., HARDE K. W. & LOHSE G. A. (eds): *Die Käfer Mitteleuropas. Band 6. Diversicornia*. Goecke & Evers Verlag, Krefeld, 367 pp.
- MARTIN O. & MUNCH S. (1992): Smældern *Ampedus quercicola* (du Buysson, 1887) i Danmark (Coleoptera, Elateridae). (The click beetle *Ampedus quercicola* (du Buysson, 1887) in Denmark (Coleoptera, Elateridae). *Entomologiske Meddelelser* 60: 51–58.
- MERKL O. & MERTLIK J. (2005): Distributional notes and a checklist of click beetles (Coleoptera: Elateridae) from Hungary. *Folia Entomologica Hungarica* 66: 63–80.
- VÁVRA J. CH. (2005): Elateridae (kovaříkovití), pp. 469–473. In: FARKAČ J., KRÁL D. & ŠKORPÍK M. (eds): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. List of threatened species in the Czech Republic. *Invertebrates*. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 760 pp.
- ZEISING M. & SIEG J. (1992): Beschreibung von neuen Arten aus der Verwandtschaft des *Ampedus praeustus* Fabricius, 1792 und des *Ampedus rufipennis* Stephens, 1830 nebst Anmerkungen zur Taxonomie. *Entomologische Blätter* 88 (2–3): 103–141.
- ZELENÝ J. (1972): Návrh členění Československa pro faunistický výzkum. (Entwurf einer Gliederung der Tschechoslowakei für Zwecke der faunistischen Forschung). *Zprávy Československé Společnosti Entomologické při ČSAV* 8: 3–16.
- ZBUZEK B. (2017): Elateridae (kovaříkovití), pp. 343–347. In: HEJDA R., FARKAČ J. & CHOBOT K. (eds): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. (Red List of threatened species of the Czech Republic. Invertebrates). *Příroda*, Praha 36: 1–612.